

Elektrik Mühendisleri Dergisinde Çıkan Bir Yazı Üzerine

Nazmi KARATEKİN

Elektrik Mühendisleri Odası yayın organı olan (Elektrik Mühendisliği) mecmuasının Şubat 1965, 98. sayısında "Mehtap Projesi üzerinde Elektrik Mühendisleri Odasının görüşü" adı ile bir makale yayınlanmıştır. Makalenin tabii kaynaklarımızla ilgili kısmında genellikle Mehtap projesi ele alınarak Elektrik Mühendisleri Odasının görüşünün izah edildiği ifade edilmekte ve giriş kısmında Mehtap Projesi tarihçesi verilmektedir.

Mehtap Projesi raporunun, Enerji ve Tabii Kaynaklar üzerinde bilhassa bunların etüd ve araştırma safhalarında önemle durulması noktasındaki düşünceleri raporun belki de en kuvvetli bir tarafını teşkil etmektedir. Diğer taraftan prensip bakımından fonksiyonlar gözönünde tutularak reorganizasyonun formüle edilmesi de raporun takdir edilecek başka bir yönüdür. Tetkiklerde, kaynak ve fonksiyonlar bakımından boşluk bırakılmadan çalışılmış olduğu görülmektedir.

Tabii kaynaklar bir memleketin gücünü yaratan ve destekleyen zenginliklerdir. Bu kaynakların israf edilmeden ve fakat verimli olarak kullanılması sonunda, memleketin ekonomik varlığının büyük ölçülerde genişleyeceği aşikâr olduğundan tabii kaynak developmanının millî faaliyetlerin en önemlilerinden birini teşkil etmesi lüzumu kolayca anlaşılmış olur.

Kalkınmış memleketler, özellikle İkinci Dünya Harbinden sonra, tabii kaynaklarının muhafazası konusunu önemle ele almış mevzuat tedvin etmiş, teşkilât kurmuş ve üniversitelerde genç nesillere bunun prensiplerini takrir etmeğe başlamışlardır.

Tabii kaynakların muhafazası, kelimenin kastedilen mânası ile ifade edilirse, tabii kaynaklarımızın ve imkânlarımızın ziyan edilmeden optimum faydayı temin edecek şekilde istismarıdır. Bu husus, her türlü tabii kaynaklarımızın yani Su, Toprak, Petrol, Maden gibi başlıca kaynaklarımızın developmanında istisnasız uygulanmalıdır.

Enerji, bilindiği gibi bir kaynak değil, çeşitli kaynaklardan istihsal edilen bir mahsuldür.

Enerji bugünkü iktisadiyatımızın ana unsurlarından birini teşkil etmekte ve su, kömür, petrol, uranyum gibi tabii kaynaklarından elde edilmektedir. Bu sebeple mehtap projesi raporunda tam ve geniş bir görüş ve isabetle, enerji ile tabii kaynaklarını beraberce idaresi düşünüldüğü, bununla ilgili çalışmalarında bir Bakanlıkta toplanması ön görülmüştür.

Sözü edilen makalede aksine görüşler yer almış olmasına rağmen Enerji ve Tabii Kaynakların bir Bakanlıkta toplanmasına işaret edilmektedir. Kanaatimizce bu konuda görüşleri değerlendiren, Tabii Kaynakların geliştirilmesi ve muhafazası için ortaya konulmuş

olan prensiplere sadık kalınması göz önünde tutulmalıdır.

Elektrik Mühendisleri Odasının görüşünü aksettirdiği ifade edilen makalenin, ısrarla üzerinde durduğu bir noktada, DSİ ve 6200 sayılı kanundur. Ancak bu kadar çok durulmasına karşılık Sayın Yazarın, 6200 sayılı kanunun maksat ve gayesini belirten birinci maddesini, görmemezliğe geldiği anlaşıyor.

6200 sayılı kanunun birinci maddesini birlikte okuyalım :

"Yerüstü ve yeraltı sularımızın zararlarını önlemek ve bunlardan çeşitli yönden faydalanma maksadı ile Bayındırlık Bakanlığına bağlı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur." Görülüyor ki (DSİ) nin kuruluş gayesi, su kaynaklarımızın israf edilmeden ve optimum fayda istihsalinden ibaret olup bu modern görüş içinde kendisine lüzumlu yetkiler ve görevler verilmiştir.

İkinci maddede yetki ve görevler kaydedilirken o tarihte mevcut kuruluşlarla koordine çalışmalar da tarif edilmiş ve çeşitli çalışma grupları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir.

Sür'at, kolaylık ve emniyetin sembolü olan

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER BANKASI

Her türlü banka muameleleriniz için emrinizdedir.

- ★ Yaşadıkça her yıl gelir
- ★ Lüks apartman daireleri
- ★ Tahsil boyunca aylık gelir

ve

- ★ Çeşitli para ikramiyeleri, ile

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER BANKASI

İkramiye isabet ihtimali çok fazla olan bankadır. Türkiye Öğretmenler Bankasında açtıracağınız vadeli 50 veya vadesiz 100 liralık bir hseapla bütün bu ikramiye çekilişlerine iştirak edebilirsiniz.

Kur'a numaraları çekilişten 15 gün evvel görülebilir.

(Mühendislik - 87)

Genel olarak makalede, 6200 sayılı kanun maddelerinin anlama tarzında kasıtlı bir yanlışlığa düşürüldüğüne işaret etmek gerekmektedir. 6200 sayılı kanunla kurulmuş bulunan DSI müessesesi sadece taşkın ve sulama tesisleri yapan bir müessese değil, bilakis I. maddede yazılı maksat için lüzumlu yetkilerle mücehhez, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarımızı ısraf etmeden halkımızın ihtiyacı için geliştiren, inşa eden ve işleten bir müessesedir. Yani DSI, taşkın ve sel korunması, erozyonla mücadele, zararlı suların akıtılması, sudan enerji istihsalı, suyun ziraatte, belediye ve şehir hizmetlerinde, ve sanayide kullanılması, göllerde balık yetiştirilmesi, mesire yerleri yapılması, akar suların gemi işler hale getirilmesi gibi hizmetlerin her türlü etüd, araştırma proje, inşa ve işletme safhalarını ele almak ve başarmakla mükellefdir. Kanunun böylece doğru bir şekilde anlaşılması, aslında mahdud ve bu itibarla daha çok kıymetli olan su kaynağımızın muhafazası ve akılcıca kullanılışı yönünden çok önemlidir.

Makale içinde diğer bir bölümde, sulamalar ve suyu yetersiz köylerin içmesuyu tesisleri, Enerji Bakanlığını ilgilendirmeli midir? gibi bir soru ile bu hizmetler muallak bırakılmaktadır. Ayrıca bu kısmın sonunda madden işlerinin, Sanayi Bakanlığına bırakılması görüşü savunulmaktadır. Bundan sonra da Elektrik, Petrol, Kok ve Havagazı gibi konularda yatırımlardan bahsedilerek, bunlar içinde DSI'nin yapacağı Hidro-Elektrik santrallerinin de bulunduğu ve bu konuların Enerji Bakanlığına bağlanması gereği ileriye sürülmektedir.

Yukardanberi izah ettiğimiz gibi, problem, işletilmesi ve kullanılması bugünün modern görüş prensiplerine uyması gereken tabii kaynakların muhafazası problemidir. Kanaatimizce bu konu ilim alanında gözümlemiş bir konudur. Bu noktadan hareket edilerek, sadece (Enerji Bakanlığı) değil bilakis tabii kaynaklarla ilgili olarak enerji hizmetlerini de içine alan (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı) kurulmasını düşünmek modern tekniğin en tabii bir sonucu olur. Makalede, ayrı ayrı, Enerji Bakanlığı ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı veya daha dar bir görüşle yalnız Enerji Bakanlığı düşüncesinin yer aldığı görülmektedir. Bu görüşün kifayyetli bir görüş olmadığı ve tabii kaynakların bir elden yürütülmesi yolundaki makul ve modern görüşe aykırı düştüğü aşikardır.

Makalenin ayrı bir bölümünde aynen (mehtap, Türkiye'nin elektrik konusuna gerekli önemle eğilmemiş ve kenuya daha ziyade DSI tarafını tutmak yoluyla çözümlenmeye gayret sarf etmiş) kanaati da yer almıştır ki ciddi bir mühendislik odası teşkilâtının görüşü olarak takdim edilen bir yazı da böyle bir kanaatin izhar edilmesi gerçekten üzülecek bir davranıştır. Bu kanaat başta Mehtap raporunu hazırlamış olan memleketlerin kıymetli ve değerli şahıslarına karşı bir nevi itimatsızlık ifadesi şeklindeki haksızlığı ihtiva ettikten başka sırf (DSI) teşkilâtının Hidroelektrik santral inşa etmemesi gibi basit bir arzusunun yürütülmesi hedefi için hiç de isabetli bir koz olmadığı aşikardır.

Eğer DSI teşkilâtı, bundan 11 sene evvel kurulmuş olmasına rağmen bir memleketin tabii kaynaklarından olan su kaynaklarının ilmi esaslara müstenid ve hal-

kın ihtiyaçlarını karşılayan ve memleketin kalkınmasını sağlayan bir developman sistemini sinesinde toplamış ve bugün elle tutulur şekilde gerçekleştirmiş ise ve bu sebeple de memleketin diğer tabii kaynaklarının developmanında yeniden teşkilâtlandırılması bahis konusu olan muhtelif teşekküllerin bir araya getirilmesinde bir nevi örnek teşkil etmesi teklif edilmiş ise bunda (DSI) nin ne gibi bir kabahati ve kusuru olabilir?

Memlekete Seyhan, Hırfanlı, Demirköprü ve Ke-mer gibi büyük Hidroelektrik santralleri kazandırmış olan ve halen 20 den fazla baraj ve 12 adet Hidroelektrik santral inşa etmekte bulunan bir müessesenin, bu sektördeki yetki ve tecrübesinden ve ihtisasından nasıl sarfınazar edebilirsiniz?

DSI müessesesi bu işleri, aslında çok sayıda muhtelif ihtisasları bir araya toplayıp bunlar arasında kurduğu esaslı ve devamlı ahenk içinde yürütmek san'at ve marifetini gösteren bir müessesedir. İnşaat, elektrik, makine, su ziraat, orman mühendislerinden başka jeoloğ, hidroloğ, haritacı, iktisatçı, maliyeci ve idareci gibi çeşitli elemanların düşünce ve işbirliği sağlayan bu müessesenin başarısında, günümüzün bu ileri anlayışı bir numaralı mevki işgal etmektedir.

Bu itibarla memleketimizde bugün beraber çalışmanın verimli bir örneğini teşkil eden DSI teşkilâtına karşı, elektrik mühendisleri topluluğunu temsil eden odanın da, bu teşkilâtın dağıtılmasına değil daha ziyade kuvvetlenmesine yarayan düşünce ve kanaatlere sahip olmasını can ve gönülden dileriz.

KONFERANS PROGRAMI

Hüsamettin Güz Y. Müh.	İskenderun Körfezinin Jeomorfolojisi	1 Nisan 1965
★		
Esat Turgut Y. Müh.	Beton Kaplamalarda derz	8 Nisan 1965
★		
Ziya Çakmak Y. Müh.	Boğaziçi Köprüsü	22 Nisan 1965
★		
Nazmi Karatekin Y. Müh.	Amerika'da Su Kaynaklarının değerlendirilmesi	29 Nisan 1965
★		
Korkut Özal Y. Müh.	Ekonomik kalkınmada inşaat mühendisliği ve başlıca problemleri	6 Mayıs 1965
★		
Dumrul Apak	Karayollarında fleksi- bil üstyapı kalınlıklarına ait hesap metodları	13 Mayıs 1965